

535

Mellanskärgårdens Intresseförening (Mif)

2017-03-19
REGGERINGSKANSLIET
Näringsdepartementet
Registratören
2017 -03- 22
Dnr A/2017/00222/HL

Näringsdepartementet
Enheten för hållbar landsbygdsutveckling
103 33 Stockholm

Yttrande över remiss "För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd" (SOU 2017:1)

Mellanskärgårdens intresseförening - MIF - är en ideell förening i Västerviks skärgård som har till ändamål att

- öka möjligheterna till sysselsättning och näringsverksamhet i skärgården,
- marknadsföra medlemmarnas gemensamma aktiviteter samt att
- i övrigt tillvarata medlemmarnas intressen.

Föreningen ska verka för samarbete mellan medlemmarna och vara talesman i gemensamma frågor gentemot myndigheter m fl. Föreningen ska verka för en god miljö och en hållbar utveckling i området.

Sammanfattningsvis har MIF följande synpunkter:

- Det saknas en analys av utmaningarna i skärgårdsområdena och därför bör en särskild utredning tillsättas som ser över just de frågorna.
- Det saknas en diskussion om transporterna i skärgårdarna.
- Det saknas en diskussion om strandskyddets inverkan på möjligheten att bo och verka i skärgårdarna ur öbons perspektiv.
- Utökade medel till produktförädling bör finnas inom Landsbygdsprogrammet.
- Det bör utredas vad som kan göras lokalt vad gäller drift och underhåll av perifera bredbandsnät.

Övergripande synpunkter på utredningens förslag

Mellanskärgårdens intresseförening (MIF) välkomnar utredningen och ambitionen att skapa en sammanhållen politik med tydliga målsättningar.

I skärgårdarna är förhållandena för boende och företag likartade med glesbygder i andra delar av landet vad gäller avstånd till service, marknader, kommunikationer och infrastruktur. Till det kommer den komplexitet och de kostnader som de starka restriktioner som ligger över skärgårdsområdena innebär, liksom beroendet av båttransporter. MIF saknar att de speciella förhållandena i skärgårdarna inte beaktats eller diskuterats i utredningen och anser att en särskild utredning bör tillsättas som ser över just de frågorna.

2 Näringsliv och företagande

MIF instämmer i att mindre entreprenörer, lokalföreningar och sociala företag kan bidra till att stärka den lokala ekonomin och växa sig större – men att de ofta har svårt att skaffa startkapital, ens med Almis hjälp. Ett stärkt arbete med att främja garantigivare för lokala företag och projekt som startar i mindre skala skulle därför vara välkommet, parallellt med Almis verksamhet. Ett exempel är Mikrofondernas arbete med att lämna garantier för banklån till samhällsnyttiga verksamheter.

MIF vill också påpeka att ett kommande Landsbygdsprogram och andra ekonomiska stödprogram bör fokusera på att både stärka de befintliga företagen och stimulera till nyetablering av företag. I det innevarande Landsbygdsprogrammet finns mycket små medel till produktförädling. MIF anser att det bör finnas betydande stöd för att utveckla nya innovativa produkter på företags- och gårdsnivå.

3.1 Digitaliseringens möjligheter

MIF ser med tillfredsställelse på att det av utredningen föreslagna målet om att alla i Sverige, oavsett var man bor, ska ha tillgång till snabbt bredband senast 2025, redan är beslutat. MIF anser att det också är angeläget att redan nu börja se över hur en digital infrastruktur kan organiseras och styras för en bra långsiktig utveckling och för att det ska kunna bli ett femte transportslag.

Det bör utredas vad som kan göras lokalt vad gäller av perifera bredbandsnät. Om driftorganisationerna är alltför centraliserade riskerar drift och underhåll av bredbandsnät i skärgården att bli eftersatta och ineffektiva. Tillgång till lokal servicepersonal för de mest förekommande reparationsbehoven kortar ned tiden som näten är inaktiva vid fel och skapar också nya arbetstillfällen.

3.2. Att säkerställa transportinfrastruktur i landsbygderna

Transporter

I utredningen förbigås helt de särskilda utmaningar som är förknippade med transporter i skärgårdarna. Det finns idag inget regelverk för detta och varje län, eller snarare kommun, finner egna lösningar som är mer eller mindre bra.

Det finns tre sidor av transportbehoven i skärgårdarna – en för dagliga persontransporter, en för besökare under besökssäsongen och en för transporter av tyngre gods och lantbruksdjur.

Vad gäller dagliga persontransporter saknas idag allmänna kommunikationer till många öar och de boende tvingas ha egen båt, eller svävare/skoter under vintern. Det medför att det kan bli svårt när man blir äldre när man inte längre kan köra sin egen båt, eller för en barnfamilj att bo kvar i skärgården. En del av de kreativa förslag som kommittén lagt för fastlandstrafik kan kanske appliceras i skärgårdarna. Samordningsvinster kan säkerligen göras mellan postbåt, skolskjuts och taxibåt på olika sätt. Frågan behöver få en ordentlig genomlysning och en kartläggning göras av hur det ser ut längs våra kuster idag, exempel på olika lösningar tas fram och förslag läggs på ett regelverk för framtiden.

Samma gäller sommartrafiken som behöver andra tidtabeller, faciliteter och finansiering än åretrunttrafiken. Sommartrafiken är av avgörande betydelse för besöksnäringen i

skärgårdarna som är den näring många idag livnär sig på. Det är också en rättvisefråga att fler än de som har egen båt ska kunna ha möjlighet att få ta del av de speciella naturupplevelser, kulturmiljöer och arrangemang som erbjuds på öarna.

Vad gäller transporter av tyngre gods och lantbruksdjur är kostnaderna för detta dokumenterat dyra när specialpråk måste användas. På många håll är dessa transporter subventionerade på olika sätt. Även denna fråga bör bli föremål för en utredning/inventering och goda förslag till regler tas fram.

MIF tillstyrker förslaget om att länsstyrelserna ges i uppdrag att redovisa landsbygdernas behov av underhåll och investeringar i transportsystem i planeringsunderlaget till länsplanerna. I detta ingår hur gods- och persontransporterna i skärgårdarna ska lösas.

4. Kompetensförsörjning

MIF anser att en satsning på att vidareutveckla och stärka befintliga kommunala lärcentra är välkommet. Utbildning och tillgång till kompetensutveckling på alla nivåer bör vara lätt tillgänglig i hela landet.

5. Planeringsfrågor

Landsbygderna i den kommunala översiktsplaneringen

MIF tillstyrker utredningens förslag att ge Boverket i uppdrag att utarbeta en vägledning för hur landsbygdens och skärgårdarnas värden och utvecklingsmöjligheter ska kunna redovisas inom ramen för den kommunala översiktsplaneringen. I uppdraget kan ingå att utarbeta en nationell vägledning till kommunerna om hur ett serviceperspektiv kan tillföras den kommunala översiktsplaneringen.

Riksintressen påverkar

MIF instämmer i utrednings analys att riksintressena påverkar förutsättningarna för boende och företagande i landsbygderna. MIF anser att en förnyad utredning bör göras av frågan för att öka rättssäkerheten eftersom de utlagda riksintressena är mycket stora och i prövningar till stor del handlar om bedömningar och tolkningsfrågor.

Strandskyddets inverkan på fastboende i skärgårdarna

Att diskutera strandskyddsreglernas inverkan på boendet i landsbygderna har inte ingått i kommitténs uppdrag och därför tas frågan inte upp. MIF vill trots detta lämna några synpunkter, eftersom det finns problem med strandskyddsreglerna som drabbar dem som är fastboende på öar i skärgårdarna.

Strandskyddslagstiftningen har sedan den infördes på 1950-talet utgått från stadsbefolkningens behov av friluftsliv. 1995 tillfördes syftet att ge växt- och djurlivet goda livsvillkor. Inte i någon av de många utredningar som gjorts har man diskuterat vilka konsekvenser olika regler inom strandskyddet innebär ur en öbos perspektiv.

Nyttillkommande näringsverksamhet

I strandskyddslagstiftningen utgör inte önskan att starta en ny aktiv näringsverksamhet i skärgårdsområdet ett skäl för dispens. Att utveckla en befintlig verksamhet är däremot möjligt. För att möjliggöra en levande skärgård i framtiden bör start av ny näringsverksamhet utgöra ett särskilt skäl för strandskyddsdispens i skärgårdsbygden.

Social hållbarhet

Inte heller är social hållbarhet giltigt skäl för strandskyddsdispens, för att exempelvis underlätta generationsskiften i näringsverksamhet i skärgårdarna. Skärgårdarna avfolkas i allt snabbare takt och då bör de som faktiskt önskar att stanna kvar och vara verksamma ges möjlighet att göra det. Den främsta orsaken till svårigheten för en ung familj att etablera sig i skärgården är boendet. De fastigheter som säljs går vanligen till för skärgårdsungdomar oöverkomliga priser. Lagen bör ändras på denna punkt så att social hållbarhet, inklusive generationsskiften utgör särskilt skäl för strandskyddsdispens i skärgården.

Behov av brygga och båthus

Behov av brygga och båthus är väsentligt för fastboende på en ö som saknar landförbindelse och skärgårdstrafik. Det är svårt att få dispens för att bygga brygga och särskilt båthus när allemansrättsliga och naturvärden vägs mot den enskildes intresse. En starkt bidragande orsak till att öar utan fast landförbindelse avfolkas är just svårigheten att transportera sig under de besvärligaste månaderna under vinterhalvåret. Det är en säkerhetsfråga att under vintertid kunna färdas i en torr båt och inte behöva använda en ishal brygga med fastfrusna tampar. Den enskildes behov måste väga tungt i dessa fall.

Sammanfattningsvis har frågan om hur den bofasta befolkningen i skärgårdarna påverkas av strandskyddslagstiftningen aldrig varit föremål för en utredning. En särskild översyn bör göras och i den bör ingå att se över om näringsverksamhet och fastboende kan bli ett tydliggjort skäl för dispens, om den sociala hållbarheten, exempelvis generationsskiften i näringsverksamhet kan underlättas så att den yngre generationen får möjlighet att stanna kvar och även den praktiska och viktiga frågan om att låta fastboende på öar få bygga båthus bör innefattas.

Det utvidgade strandskyddet

MIF anser att ett generellt strandskydd om 100 m fungerar bra, men att det generellt har utökats till 300 m i stort sett hela skärgårdarna är inte acceptabelt och lägger en hämsko över skärgårdens utvecklingsmöjligheter. Stora områden är redan skyddade som naturreservat eller fågelskyddsområden, vilka är mycket starka skydd. Till det kommer utpekande som riksintresse enligt 3 eller 4 kap miljöbalken, som av myndigheterna tolkas och hanteras som hinder mot ny bebyggelse eller verksamhet.

6. En kulturpolitik för hela landet

MIF anser att regionala kulturinstitutioner, som länsteatrar, länsmusik och läns museer, bör främjas att vara aktiva. Detta så att människor i landsbygderna ska ha möjlighet att ta större del av kvalificerade kulturupplevelser genom bland annat digitaliserade föreställningar och utställningar. Vanligen har de regionala kulturinstitutionerna av kostnadsskäl små möjligheter att erbjuda program, föreställningar och utställningar på mer än huvudorten i sitt län. Digitaliseringen kan ta professionell kultur närmare invånarna på landsbygden.

MIF instämmer i kommitténs konstaterande att landsbygdernas kulturmiljöer är viktiga delar av en bygds attraktivitet, både för dem som bor där och för en utvecklad t.ex. besöksnäring. I det uppdrag som föreslås till Myndigheten för kulturanalys bör även denna aspekt vägas in, dvs. hur kulturmiljöerna idag tas tillvara för utvecklade landsbygderna.

9. Civilsamhället

Det finns ett antal ideella organisationer som verkar på landsbygden och gör stora insatser för sammanhållningen och för att upprätthålla och utveckla samhälleliga, gemensamma funktioner som samlingslokaler, vägar, transporter, arrangemang och evenemang för att nämna några. Av historiska skäl arbetar dessa frivilligorganisationer på mycket olika villkor och har olika finansiellt stöd av statsmakterna. Svenska naturvårdsföreningen med 220 000 betalande medlemmar får 8,3 mkr i statligt organisationsbidrag, Sveriges hembygdsförbund med 450 000 betalande medlemmar får 3,2 mkr i organisationsbidrag, medan Skärgårdarnas riksförbund får ett treårigt projektbidrag.

Det kan också jämföras med bidrag till olika ungdomsföreningar som vanligen är tätortsbaserade och har ett fåtal medlemmar och som får dela på 240 mkr i organisations- och projektbidrag från Ungdomsstyrelsen. MIF ställer sig bakom utredningen förslag att en analys och översyn behöver göras av hur mycket av det statliga stödet till civilsamhällets organisationer som går till landsbygderna och som bör följas av eventuella justeringar i stödnivåerna för att uppnå en större relevans av bidrag till civilsamhällets organisationer.

Talerätt

En ytterligare fråga i sammanhanget är talerätten för civilsamhällets olika organisationer. Vad gäller överklanden av myndighetsbeslut har vissa större organisationer givits talerätt, medan andra, som skärgårdarnas föreningar, ställs utanför frågor som berör våra kärnfrågor. Detta uppfattas som orättvist och är en fråga som även den bör omfattas av en särskild utredning.

Hasselö 2017-03-20

Styrelsen för Mellanskärgårdens Intresseförening

Lina Johansson

Lina Johansson

Ordförande

Maria Malmlöf

Maria Malmlöf

Sekreterare

Kopia till:

Smålandskustens skärgårdsförening, Birgitta Källgren
Västerviks kommun, Enheten för samhällsbyggnad, 593 80 Västervik
Kalmar läns landsting, Trafikstyrelsen Ulf Nilsson, Tomas Kronståhl
Riksdagsledamot Christer Örnfjäder
Riksdagsledamot Anders Åkesson
Skärgårdsrådet Östergötland/Småland, Carl Hamilton

